

OP STAP MET TEXTIELBARON JOSEPH DE HEMPTINNE IN WAARSCHOOT

Staken in een industriedorp

Waarschoot telde op zijn hoogtepunt tot 2000 fabrieksarbeiders. Boerenmeiden en -knechten zochten in de negentiende eeuw massaal een toekomst in de textiel fabrieken. Samen met patroon Joseph de Hemptinne herbeleef je hun wedervaren. **FREDERIC EELBODE**

Het Meetjesland kan je bezwaarlijk een industriële regio noemen, het is een plattelandsgebied met uitgestrekte weilanden en krekens, ten noordwesten van Gent. “Toch heeft Waarschoot een rijk industrieel verleden”, vertelt Eddy Matthys, streekgids van Plattelandscentrum Meetjesland. Hij speelt de baron in de belevingswandeling ‘Op stap met textielbaron Joseph de Hemptinne’ in Waarschoot.

“Een belevingswandeling is meer dan luisteren naar de uitleg van de gids. De deelnemers spelen een stukje van het verhaal mee. Dat is niet alleen plezanter, de boodschap blijft ook veel langer hangen. We beschikken in Waarschoot niet over een uitgebreid cultureel patrimonium, maar zochten toch een originele manier om het dorp in de kijker te plaatsen.”

Het textielverleden van Waarschoot is nog altijd erg zichtbaar. “Tijdens onze tocht van 4 kilometer lopen we in de schaduw van de schoorsteen van de vroegere textiel fabriek SAW (Société Anonyme de Waarschoot). Terwijl ik over een woelige passage in de sociale geschiedenis vertel, moeten de deelnemers als betogers

met een spandoek door het centrum marcheren.”

Connecties tot het Vaticaan

“Arm Waarschoot’ is nog altijd een begrip”, zegt schepen van Toerisme en Cultuur Nicole De Vos. “De landbouwgrond is hier niet erg rijk en de boerenbevolking zocht altijd al bijverdiensten. In de zeventiende en de achttiende eeuw weefden ze thuis linnen om de belangrijke lijnwaadmarkt van Gent te bevoorraden.”

JOSEPH DE HEMPTINNE EN 'ZIJN WERKVOLK'
Erg menslievend, maar ook erg paternalistisch en moraliserend.

Met de industrialisering installeerden ondernemende avonturiers ook op het platteland mechanische weefgetouwen, voor katoen in plaats van vlas. “Zo ontstonden in Waarschoot de eerste textiel fabriekjes. Geleidelijk lieten boerenknechten en -meiden hun job vallen om voltijds textielarbeider te worden. Tijdens de glorieperiode van de Waarschootse industrie, in de jaren dertig, telde we hier tot 2000 arbeiders, op 6000 inwoners”, zegt de schepen trots.

“De eerste fabriek werd in 1858 opgericht door de liberale familie De Schepper”, gaat Matthys voort. “De ondernemer verplichtte zijn personeelsleden hun kinderen naar de gemeenteschool te sturen. Toen de liberale partij in 1878 ook de verkiezingen won, was de maat vol voor de pastoor. Hij riep de hulp in van Joseph de Hemptinne.”

“De Gentse baron stamde uit een adellijk geslacht van katoenfabrikanten. Hij was bovendien een ultramontaanse katholiek, met connecties tot in het Vaticaan. De strijd tegen het liberalisme en het antiklerikalisme stond hoog op zijn agenda. Hij was erg menslievend,

Jacquard uit Waarschoot

B&T Textilia is de enige overgebleven textielproducent van Waarschoot. “Mijn zoon is de vijfde generatie van textielproducenten in het Meetjesland”, vertelt Patrick Van Damme van B&T Textilia. “Oorspronkelijk hadden we een wolweverij in Eeklo, maar in de jaren tachtig konden we dit bedrijf in moeilijkheden overnemen. We produceren met 50 werknemers decoratiestoffen, veelkleurig textiel voor onder meer tapijsierieën, meubels, gordijnen of wandtapijten. We zijn gespecialiseerd in jacquard, dat is een methode om ingewikkelde patronen met tot tien of twaalf kleuren te weven. Als nichespeler – 95 procent van onze productie is voor de export – kunnen we in Vlaanderen standhouden, al is er weinig ruimte voor expansie door de economische crisis.”

maar ook erg paternalistisch en moraliserend. De spotnaam ‘tjeef’ is trouwens een verbastering van zijn naam, Joseph of Jef.”

“Naast de ‘blauwe fabriek’ van Waarschoot kwam er dus een ‘katholieke fabriek’ die in de volksmond de naam ‘de Heilige Vader’ kreeg. De werknemers van De Hemptinne moesten twee keer per dag bidden en jaarlijks kregen ze vakantie om – verplicht – op bedevaart naar Oostakker te gaan.”

“Tijdens de wandeling probeer ik een genuanceerd beeld van De Hemptinne neer te zetten. Het is zeker niet de bedoeling hem te blameren. Je moet een figuur als De Hemptinne in zijn tijd zien. Toch zet ik hem ook niet op een piëdestal. De vakbonden zouden al hun leden eens met mij moeten laten meelopen, dan zouden ze een neutraal beeld krijgen op het verhaal tussen werkvolk en patronaat”, lacht Matthys.

Büchenwald

“De arbeiders op het platteland waren goedkoper dan in de stad, ze waren naarstiger en ook veel... braver. Al bracht de spoorweg Gent-Eeklo niet alleen grondstoffen naar de Waarschootse fabrieken, maar ook het gif van de betogingen en de

WAARSCHOOT IN VROEGERE TIJDEN
Een textieldorp op het platteland.

sociale onrust, vooral rond 1900”, vertelt Eddy Matthys op het Stationsplein.

Vervang het asfalt door kasseien en je waant je onmiddellijk weer rond de eeuw-

Op stap in het Meetjesland

Naast ‘Op stap met textielbaron Joseph de Hemptinne’ biedt het Plattelandscentrum Meetjesland nog drie andere belevingswandelingen aan. In Watervliet beleef je de fratsen van Paster Sies, in Nevele ontmoet je onder meer de Planckaerts en Cyriel Buysse en in Oosteklo ga je letterlijk op wandel met het varken Félicienne. In het Krekengebied kan je op stap gaan met Marcel de palingvisser, die wandeling is opgevat als dropping.
www.plattelandscentrum.be

“Het personeel op het platteland was goedkoper dan in de stad, het was naarstiger en ook veel... braver”

wisseling. Hier was het honderd jaar geleden een bedrijvigheid van jewelste. Je hebt niet veel verbeelding nodig om rijen arbeiders uit de fabriekspoort te zien komen. “Vermoedelijk klaagden ze daar over hun haast onmenselijke arbeidsomstandigheden, zo was fluiten en zingen op de werkvloer verboden.”

De nabijgelegen SAW-fabriek besloeg een terrein van 8 hectare, waarvan 5 hectare volgebouwd was met typische gebouwen met een sheddak. Het terrein is nu in reconversie. Delen worden afgebroken, in andere komen lofts. De schoorsteen is beschermd en vormt een landmark in het vlakke Meetjesland.

Rond de fabriek staan grote en kleinere huizen. “Naargelang de periode en de sociale status van de werknemer”, vertelt Matthys. “Een meestergast had bijvoorbeeld een huis van drie verdiepingen, een gewone arbeider moest het stellen met een zadeldak bovenop de gelijkvloerse verdieping. Van kort na de Tweede Wereldoorlog tot 1993 lag hier ook Buchenwald, officieel tuinwijk SAW. De toegangspoort leek op de ingang van een concentratiekamp, vandaar.”

“In de jaren tachtig is de textielindustrie bijna volledig uit Waarschoot verdwenen. De productie verhuisde naar de lagelonenlanden en hier heerste langdurige werkloosheid. Ondertussen zijn de meeste arbeiders overgestapt naar de staalfabriek van ArcelorMittal, de papierproducent Stora Enso en de autofabriek van Volvo in de Gentse Kanaalzone. De laatste textielarbeiders sterven uit en met hen verdwijnen ook hun verhalen”, zegt De Vos. “Met deze belevingswandeling kunnen we een stukje van ons erfgoed bewaren.” ©